

Jeroen Bosch, een groot schilder

DOEL - bespreken en evalueren met leerlingen	<p>We leren over Jeroen Bosch en de Middeleeuwen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - dat Jeroen Bosch in de middeleeuwen schilderijen maakte die nu wereldberoemd zijn. - dat in die tijd van Jeroen Bosch steden werden gebouwd bij kerken en kastelen en kruispunten van wegen en/of rivieren; - dat middeleeuwse steden stadsrechten kregen van een landheer, zoals een bisschop of een kasteelheer. - dat middeleeuwse steden het recht kregen om markt te houden waar mensen spullen konden kopen en verkopen. - dat de middeleeuwse steden muren en poorten bouwden voor de veiligheid van de bewoners; - dat in de middeleeuwse steden boeren, ambachtslieden, kooplieden en monniken woonden. - Dat er nu in steden nog steeds dingen uit de middeleeuwen te zien zijn.
AANDUIDINGEN VAN TIJD EN TIJDSINDELING	Heel lang geleden -Middeleeuwen
HISTORISCHE BEGRIPPEN	bisschop - graaf - kasteel - stadsrechten, stadsmuren, stadspoorten, handel, kooplieden, markt.
MATERIALEN	<p>Verhaal: Een groot schilder, Jeroen Bosch</p> <p>Afbeeldingen voor het digibord.</p> <p>Filmpjes – zie links in de beschrijving hieronder</p> <p>Afbeelding om aan de klassikale tijdbalk te hangen - geplastificeerd op half A4.</p>

UITWERKING VOOR GROEP 4

We gaan leren over het leven van mensen in de Middeleeuwen.

Deze tijd aanwijzen op de tijdbalk aan de muur. Tijdvak benoemen / hoe lang is dat geleden? 500 tot 1000 jaar

- Wie weet al iets over deze tijd?
- Ik ga zo een verhaal voorlezen over een beroemde schilder die in deze tijd leefde. Daarna kijken we naar twee filmpjes over de middeleeuwse stad.

Voorlezen van het verhaal, gevolgd door een klassengesprek

- Over wie gaat dit verhaal? (Jeroen Bosch en de bisschop).
- Waardoor is Jeroen Bosch zo beroemd geworden? (door zijn schilderijen)
- Wie kochten de schilderijen van Jeroen Bosch? (bisschoppen-de kerk en graven-mensen van adel, die in kastelen woonden) en waarom juist deze mensen (zij waren rijk genoeg om de schilderijen te kunnen betalen)
- Wat wilde Jeroen Bosch op zijn schilderijen laten zien? (hij wilde de mensen waarschuwen, dat ze goed moesten leven, en goed voor elkaar moeten zorgen)
- In welke stad speelt het verhaal? (Den Bosch -'s-Hertogenbosch)
- Den Bosch is een middeleeuwse stad. Welke gebouw uit het verhaal zal nu nog in Den Bosch te zien zijn? (de kathedraal, de Sint Jan)
- In de middeleeuwen werden in Nederland veel steden gebouwd. Waaraan zou je kunnen zien dat een stad in de middeleeuwen is gesticht (de kerk, de stadsmuren en smalle straatjes, de markt).

Leerkracht vertelt dat de markt in Den Bosch er nu nog bijna net zo uit ziet als in de Middeleeuwen en dat het huis waar Jeroen Bosch heeft gewoond en zijn atelier er nog steeds staan. Dat zijn nu winkels. Ook staat er een standbeeld van Jeroen Bosch.

Afbeeldingen bekijken op het digibord:

- *Standbeeld van Jeroen Bosch met een pijl naar het huis waar hij gewoond heeft, het schilderij met de *goochelaar van het verhaal, De Lakenmarkt: Den Bosch in de Middeleeuwen*

**NB: Het is niet helemaal zeker of het schilderij van de goochelaar echt van Jeroen Bosch is. Het stamt wel uit dezelfde tijd en waarschijnlijk uit zijn atelier.*

- Filmpje 1, Stadsrechten, regels en wetten van een stad, 1.50 min <https://schooltv.nl/video/stadsrechten-regels-en-wetten-van-een-stad/#q=middeleeuwse%20stad>
- Filmpje 2, Veilig wonen in de middeleeuwen, stadsmuren, poorters en wachters, 1.15 minuten, <http://www.schooltv.nl/video/veilig-wonen-in-de-middeleeuwen-stadsmuren-poorten-en-wachters/#q=middeleeuwse%20stad>

Opties voor verwerking van de informatie in de filmpjes

- Klassikale bespreking van onderstaande vragen, leerlingen schrijven antwoorden op wisbordjes.
- Denken – delen – uitwisselen: De leerkracht geeft een opdracht of stelt een vraag. De leerlingen krijgen een á twee minuten om over het antwoord na te denken. Daarna overleggen ze in tweetallen. Tenslotte worden de antwoorden klassikaal uitgewisseld.
- Woordenweb in groepjes: Elk groepje krijgt een vel papier, met een cirkel in het midden. In die cirkel staat het woord Stad in de middeleeuwen. De leerlingen schrijven/tekenen om de beurt iets over het onderwerp, eventueel met verschillende kleur potlood, zodat de leerkracht kan zien wie wat heeft geschreven. Groepjes kunnen hun woordenweb aan elkaar presenteren.

Zie <https://wij-leren.nl/cooperatieve-werkvormen-artikel.php> voor meer coöperatieve werkvormen.

Vragen bij de filmpjes

- Op welke plekken ontstonden in de late Middeleeuwen steden / en waarom daar? (bij kerken en kastelen en kruispunten van wegen en/of rivieren / vanwege de handel en de veiligheid)
- Over welke stad gaat het filmpje? Wat herken je van de stad Den Bosch uit het verhaal? (Zutphen, de markt)
- Welke rechten kregen de steden? (muren, poorten, eigen bestuur, markten)
- In welke producten werd gehandeld? (wol, graan, wijn, bier, zout, zijde en vis)
- Wie, welke groepen mensen, woonden in de steden? (boeren, ambachtslieden, kooplieden en monniken)
- Waardoor werd het in de steden steeds veiliger voor de mensen? (de bouw van muren, poorten en valhekken en door de wachters)
- Wat is er in onze tijd in steden nog te zien uit de middeleeuwen? (stadsmuren, kerken, markten, smalle straatjes)

Afsluiting

Een afbeelding uitkiezen en deze (evt. in de volgende les) aan de klassikale tijdbalk hangen.

Wat hebben we geleerd? Terugkijken naar de doelen in het schema.

Suggestie voor bovenbouw

Beelden om te onthouden – Reader Actief Historisch Denken, deel 1, Jan de Vries, p. 103-107: Middeleeuwse stad.